

Άρθρα 3, 5 και 8
Απαγόρευση των βασανιστηρίων
Το δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια
Δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής

0664¹

Υπόθεση Mubilanzila Mayeka και Kaniki Mitunga κατά Βελγίου (12.10.2006²)

Δικαστές: Χ.Λ. Ροζάκης, πρόεδρος, L. Loucaides, A. Kovler, K. Hajiyev, D. Spielmann, S.E. Jebens, δικαστές και P. Martnes³, δικαστής ad hoc.

Δικηγόροι: D. Vanheule, δικηγόρος Γάνδης για τις προσφεύγουσες και M.C. Debrulle, διευθυντής της Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Δικαιοσύνης για τη βελγική κυβέρνηση.

Απέλαση από το Βέλγιο πεντάχρονης ασυνόδευτης αλλοδαπής ανήλικης, κόρης αναγνωρισμένης πρόσφυγα νόμιμα διαμένουσας στον Καναδά – Το Βέλγιο υποχρεούται να διευκολύνει και όχι να παρεμποδίσει την οικογενειακή συνένωση της ανήλικης Tabitha, με τη μητέρα της – Για την υπαγωγή στο άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η κακομεταχείριση πρέπει να πληροί ένα ελάχιστο επίπεδο σοβαρότητας, του οποίου η αξιολόγηση εξαρτάται από το σύνολο των δεδομένων μιας υπόθεσης, όπως είναι η διάρκεια της μεταχείρισης, οι σωματικές ή ψυχολογικές συνέπειες και σε κάποιες περιπτώσεις από το φύλο, την ηλικία και την κατάσταση υγείας του προσφεύγοντα – Προκειμένου να εκτιμήσει το Δικαστήριο εάν ο γονέας είναι «θύμα» της κακομεταχείρισης που έχει υποστεί το παιδί του λαμβάνονται υπόψη διάφοροι ειδικότεροι παράγοντες που προσδίδουν στη στενοχώρια του προσφεύγοντα ξεχωριστή διάσταση και ιδιαίτερο χαρακτήρα που διακρίνονται από τη συναισθηματική πίεση που προκαλείται αναπόφευκτα στους συγγενείς των θυμάτων των παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου – Η κράτηση της ανήλικης με ενήλικες σε κέντρο κλειστού τύπου χωρίς την παροχή υπηρεσιών παιδικής πρόνοιας από εξειδικευμένο προσωπικό ειδικά εξουσιοδοτημένο για το σκοπό αυτό αποδεικνύει έλλειψη ανθρωπισμού σε τέτοιο βαθμό ώστε να χαρακτηρίζεται απάνθρωπη μεταχείριση κατά την έννοια του άρθρου 3 της Σύμβασης – Ελλείψει οιαδήποτε κινδύνου διαφυγής της ανήλικης προσφεύγουσας από την επίβλεψη των βελγικών αρχών, η κράτησή της σε κέντρο ενηλίκων δεν ήταν αναγκαία. Άλλα μέτρα έπρεπε να είχαν υιοθετηθεί που θα άρμοζαν στο συμφέρον του παιδιού που εγγυάται το άρθρο 3 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, όπως για παράδειγμα η τοποθέτησή της σε εξειδικευμένο φορέα ή σε ανάδοχη οικογένεια – Η εκτέλεση της απέλασης χωρίς ρυθμίσεις συνοδείας της ανήλικης κατά την πτήση και διασφάλιση της παράδοσής της σε συγγενή της στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, χώρα καταγωγής της, προκάλεσε ιδιαίτερη αγωνία και θλίψη τόσο στην ίδια όσο και στη μητέρα της και αποδεικνύει παντελή έλλειψη ανθρωπισμού στην αντιμετώπιση προσώπου της ηλικίας της και της κατάστασής της ως ασυνόδευτης ανήλικης – Η κράτηση και η απέλαση της ασυνόδευτης ανήλικης συνιστά επέμβαση στο δικαίωμά της για σεβασμό της οικογενειακής και ιδιωτικής της ζωής καθώς και στο αντίστοιχο δικαίωμα της μητέρας της – Η κράτηση σε ειδικά κέντρα των αλλοδαπών εν αναμονή της απέλασης είναι αποδεκτή μόνον εφόσον έχει σκοπό να εξυπηρετήσει την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης και ταυτόχρονα είναι σύμφωνη με τις διεθνείς υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει τα κράτη, συμπεριλαμβανομένων όσων απορρέουν από τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού που υπογράφηκε στη Νέα Υόρκη το 1989 – Το συμφέρον των κρατών να ματαιώνουν τις απόπειρες καταστρατήγησης των κανόνων μετανάστευσης δεν πρέπει να στερεί τους ενδια-

¹ Απόφαση δημοσιευμένη σε Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2007, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, σελ. 388 επ.

² Προσφυγή No. 13178/03.

³ Σε αντικατάσταση της κυρίας Tulkens, δικαστή που είχε ορίσει το Βέλγιο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 27 παρ. 2 της Σύμβασης, που ορίζει: «Ο δικαστής που εκλέγεται για ένα διάδικο κράτος είναι αυτοδίκαια μέλος του Τμήματος και του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως, σε περίπτωση απουσίας του δικαστή αυτού ή οσάκις δεν είναι σε θέση να μετάσχει της συνθέσεως το εν λόγω διάδικο κράτος ορίζει πρόσωπο που παρίσταται ως δικαστής».

φερόμενους αλλοδαπούς από την προστασία που εγγυώνται οι συμβάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου ή τους αλλοδαπούς ανήλικους, ειδικά όταν είναι ασυνόδευτοι, από την προστασία που επιβάλλει το καθεστώς τους – Δεν είναι πραγματική και αποτελεσματική κατά τη διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης η άνευ ανασταλτικού αποτελέσματος προσφυγή κατά της απόφασης που διατάσσει την κράτηση.

Εφαρμοστέο δίκαιο:

Άρθρα 3, 5 παρ. 1 και 4, 8, και 44 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης «για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών»

(Ν.Δ. 53/1974, ΦΕΚ 256, τ. Α')

όπως τροποποιήθηκε με το Πρωτόκολλο Νο. 11

(Ν. 2400/1996, ΦΕΚ 96, τ. Α')

Άρθρα 3 παρ. 1 και 2, 10 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού

(Ν. 2101/1992, ΦΕΚ 192, τ. Α')

Άρθρο 1 Α (2) της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων

(Ν.Δ. 3989 1959, ΦΕΚ 201, τ. Α')

Σύμβαση περί καθορισμού του κράτους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αιτήσεως παροχής ασύλου, η οποία υποβάλλεται σ' ένα από τα κράτη μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

(Ν. 1996/1991, ΦΕΚ 196, τ. Α')

Πραγματικά Περιστατικά: Οι προσφεύγουσες, κυρία Pulcherie Mubilanzila Mayeka και η κόρη της Tabitha Kaniki Mitunga, πολίτες της Λαϊκής Δημοκρατίας του Κονγκό έχουν γεννηθεί το 1970 και το 1997 αντίστοιχα και διαμένουν στο Μόντρεαλ, στον Καναδά. Η πρώτη εξ αυτών, κυρία Mayeka, έφθασε στον Καναδά στις 20.9.2000, στις 23.7.2001 το канаδικό κράτος αναγνώρισε στο πρόσωπό της το καθεστώς του πρόσφυγα και στις 11.5.2003 απέκτησε δικαίωμα εγκατάστασης.

Μετά την αναγνώρισή της ως πρόσφυγα η κυρία Mayeka ανέθεσε στον αδερφό της, κύριο Κ., πολίτη Ολλανδίας διαμένοντα στην Ολλανδία, να αναζητήσει την πεντάχρονη κόρη της Tabitha στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, όπου διέμενε με τη γιαγιά της και να αναλάβει την επιμέλειά της έως ότου ολοκληρωθεί η διαδικασία οικογενειακής συνένωσης.

Στις 17.8.2002 ο κύριος Κ. και η πεντάχρονη Tabitha έφθασαν στις 19.51 στο εθνικό αεροδρόμιο των Βρυξελλών. Ο κύριος Κ. δεν είχε τα αναγκαία ταξιδιωτικά έγγραφα και άδεια διαμονής για την ανιψιά του ούτε έγγραφη απόδειξη για την εκ μέρους του άσκηση της επιμέλειάς της. Έτσι, αποπειράθηκε ανεπιτυχώς να εξασφαλίσει την είσοδό της στο Βέλγιο. Εξήγησε στις βελγικές αρχές ότι επ' ευκαιρία της επισκέψής του στην Κισάσα για να προσκυνήσει στον τάφο του πατέρα του η αδερφή του τον επιφόρτισε να συνοδέψει την ανιψιά του στην Ευρώπη ώστε να συνενωθεί με τη μητέρα της στον Καναδά. Η πεντάχρονη Tabitha ζούσε στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό με τη γιαγιά της που ήταν ηλικιωμένη και αδύναμη να τη φροντίσει, ενώ είχαν αποτύχει οι προσπάθειες της μητέρας της να συνενωθεί νόμιμα μαζί της στον Καναδά.

Τη νύχτα της 17^{ης} προς τη 18^η Αυγούστου 2002 οι υπηρεσίες της ομοσπονδιακής αστυνομίας του Βελγίου επικοινωνήσαν τηλεφωνικά με την κυρία Mubilanzila για να την ενημερώσουν για την κατάσταση της κόρης της και για το τηλέφωνο επικοινωνίας που μπορούσε να χρησιμοποιήσει για να μιλήσει μαζί της. Η μητέρα της μικρής Tabitha ενημέρωσε τις βελγικές αρχές ότι είχε ξεκινήσει η διαδικασία για την οικογενειακή συνένωση με την κόρη της. Κατά τη βελγική κυβέρνηση η διαδικασία για την οικογενειακή συνένωση μάνας και κόρης δεν είχε ξεκινήσει πριν την 17^η Οκτωβρίου 2002.

Στις 18.8.2002 οι βελγικές αρχές εξέδωσαν απόφαση άρνησης εισόδου στο Βέλγιο και απέλασης της μικρής Tabitha με το σκεπτικό ότι δεν διέθετε τα έγγραφα που προβλέπει ο νόμος της 15.12.1980 για την είσοδο, τη διαμονή, την εγκατάσταση και την απομάκρυνση των αλλοδαπών από το Βέλγιο. Ταυτόχρονα, οι αρχές αποφάσισαν την κράτηση της πεντάχρονης Tabitha στο κέντρο διερχομένων «127» που βρίσκεται σε συνοριακή ζώνη. Ο θείος της είχε ήδη αναχωρήσει για την Ολλανδία.

Την ίδια ημέρα, οι βελγικές αρχές διόρισαν δικηγόρο για την πεντάχρονη Tabitha, ο οποίος κατέθεσε για λογαριασμό της αίτηση για την αναγνώρισή της ως πρόσφυγα.

Την 19^η Αυγούστου 2002 οι βελγικές αρχές επικοινωνήσαν με την πρεσβεία του Καναδά στη Χάγη για να ενημερωθούν για το καθεστώς της πρώτης προσφεύγουσας στον Καναδά. Σύμφωνα με την Υπηρεσία Μετανάστευσης της πρεσβείας του Καναδά στη Χάγη, η κυρία Mubilanzila είχε υποβάλει αίτηση ασύλου στον Καναδά και ανέμενε την έκδοση άδειας μόνιμης εγκατάστασης. Όμως, η αίτησή της δεν κάλυπτε την κόρη της γιατί είχε παραλείψει ν' αναφερθεί σ' αυτήν.

Στο μεταξύ, η πρώτη προσφεύγουσα κατέθεσε αίτηση στον Καναδά προκειμένου να χορηγηθεί θεώρηση εισόδου στην κόρη της.

Την 20^η Αυγούστου 2002 ο κύριος Μ. ενημέρωσε τη διοίκηση ότι του ανατέθηκε η υπεράσπιση της πεντάχρονης Tabitha σε αντικατάσταση του δικηγόρου που είχαν ορίσει οι βελγικές αρχές και ότι είχε προβεί στις αναγκαίες ενέργειες ενώπιον των канаδικών αρχών προκειμένου να της χορηγηθεί θεώρηση εισόδου.

Την 22^η Αυγούστου 2002 η Διεύθυνση Αλλοδαπών υπέβαλε ανεπίσημα ερώτημα στις ολλανδικές αρχές για την ανάληψη της ευθύνης για την εξέταση του αιτήματος ασύλου της πεντάχρονης Tabitha δυνάμει της Σύμβασης του Δουβλίνου. Οι ολλανδικές αρχές απέρριψαν το σχετικό αίτημα.

Αυθημερόν, οι βελγικές αρχές επικοινωνήσαν με το θείο της δεύτερης προσφεύγουσας προκειμένου να τους ενημερώσει για τη διεύθυνση των μελών της οικογένειάς της στην Κινσάσα.

Με την από 23.8.2002 επιστολή του απευθυνόμενη στο κέντρο κράτησης «127» ο δικηγόρος της δεύτερης προσφεύγουσας ευχαρίστησε το προσωπικό για τη θερμή υποδοχή που επιφύλαξε στην πεντάχρονη Tabitha και για την προσοχή που επέδειξε για την ικανοποίηση των ιδιαίτερων αναγκών της κατά τη διαμονή της σ' αυτό.

Στις 26.8.2002 η Υπηρεσία Μετανάστευσης της πρεσβείας του Καναδά στην Ολλανδία ενημέρωσε με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο τις βελγικές αρχές για τη διεύθυνση των γονέων της μητέρας της μικρής Tabitha στην Κινσάσα καθώς και για την τελευταία της διεύθυνση στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό.

Στις 27.8.2002 απορρίφθηκε ως απαράδεκτη η αίτηση ασύλου της πεντάχρονης Tabitha, στην οποία κοινοποιήθηκε απόφαση άρνησης εισόδου και απέλασης από το Βέλγιο. Η Tabitha δικαιούταν να ασκήσει προσφυγή αφενός κατά της άρνησης εισόδου στο Βέλγιο ενώπιον του Γενικού Επιτρόπου για τους Πρόσφυγες και τους Απάτριδες και αφετέρου κατά της απόφασης απέλασης ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Η δεύτερη προσφεύγουσα άσκησε προσφυγή ενώπιον του Γενικού Επιτρόπου για τους Πρόσφυγες και του Απάτριδες.

Στις 4.9.2002 η πρεσβεία του Βελγίου στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό ενημέρωσε τις βελγικές αρχές ότι ήταν λανθασμένη η διεύθυνση της οικογένειας των προσφευγουσών στην Κινσάσα που είχε δώσει η πρώτη προσφεύγουσα. Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι ο θείος της δεύτερης και αδερφός της πρώτης, κύριος Κ., είχε δώσει λανθασμένη διεύθυνση.

Με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο της 23.9.2002 η Υπηρεσία Μετανάστευσης της πρεσβείας του Καναδά στην Ολλανδία ενημέρωσε τις βελγικές αρχές ότι δεν είχε ακόμη αναγνωριστεί στο καθεστώς του πρόσφυγα στη μητέρα της Tabitha.

Στις 25.9.2002 ο Γενικός Επίτροπος για τους Πρόσφυγες και τους Απάτριδες απέρριψε την προσφυγή της Tabitha με το σκεπτικό ότι μοναδικός της στόχος ήταν η συνένωσή της με τη μητέρα της στον Καναδά. Επομένως, η υπόθεσή της δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του ορισμού του πρόσφυγα. Έτσι, επικύρωσε την πρωτοβάθμια αρνητική απόφαση επί της αίτησης ασύλου. Περαιτέρω, ο Γενικός Επίτροπος για τους Πρόσφυγες και τους Απάτριδες επισήμανε στον Υπουργό Εσωτερικών την ανηλικότητα της προσφεύγουσας και το δικαίωμά της για οικογενειακή συνένωση με τη μητέρα της δυνάμει του άρθρου 10 της Σύμβασης της 20.11.1989 για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Στις 26.9.2002 ο κύριος Μ., δικηγόρος της Tabitha, ενημέρωσε εγγράφως τις αρμόδιες βελγικές αρχές ότι ο Καναδάς αναγνώρισε το καθεστώς του πρόσφυγα στο πρόσωπο της πρώτης προσφεύγουσας, που είχε ήδη υποβάλει αίτηση στις канаδικές αρχές για την οικογενειακή συνένωση με την κόρη της. Παράλληλα, επικαλούμενος την ηλικία και την κατάσταση της Tabitha αιτήθηκε από την Υπηρεσία Μετανάστευσης του Βελγίου να αναθέσει για ανθρωπιστικούς λόγους τη φροντίδα της σε ανάδοχη οικογένεια έως ότου οι канаδικές αρχές εκδώσουν τη θεώρηση εισόδου και σχε-

τικά πρότεινε την κυρία Μ., πολίτη Βελγίου, ηλικίας 18 ετών. Ο κύριος Μ. επεσήμανε ότι παρόλες τις φροντίδες του προσωπικού του κέντρου κράτησης «127» το παιδί ήταν απομονωμένο και κινδύνευε να υποστεί ψυχολογικά τραύματα λόγω της κράτησής του με άγνωστους ενήλικες.

Ανταποκρινόμενη στο αίτημά του δικηγόρου της Tabitha, κυρίου Μ., η Υπηρεσία Αρωγής Νεολαίας της γαλλικής κοινότητας υποστήριξε την προαναφερόμενη πρόταση.

Ουδεμία απάντηση δόθηκε στην προαναφερόμενη αίτηση για τοποθέτηση της Tabitha σε ανάδοχη οικογένεια. Από το φάκελο της Υπηρεσίας Μετανάστευσης του Βελγίου προκύπτει ότι απορρίφθηκε η λύση της τοποθέτησης στην υποδειχθείσα ανάδοχη οικογένεια λόγω των κινδύνων που ενείχε για τη δεύτερη προσφεύγουσα: ο πατέρας της κυρίας που προτάθηκε ως ανάδοχη οικογένεια, που κατοικούσε στην ίδια πόλη με την κόρη του αλλά σε άλλη διεύθυνση, είχε συλληφθεί το 1998 για ασέλγεια σε βάρος ανηλίκων. Επίσης, η Υπηρεσία Μετανάστευσης εκτίμησε τον κίνδυνο της αρπαγής της Tabitha από το θείο της.

Τον Οκτώβριο του 2002 η Υπηρεσία Μετανάστευσης του Βελγίου επικοινωνήσε με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, τον Ερυθρό Σταυρό και την πρεσβεία του Βελγίου στην Κινσάσα.

Με βάση τις δηλώσεις του κυρίου Κ., θείου της Tabitha, η πρεσβεία επαλήθευσε τη διεύθυνση ενός μέλους της οικογένειάς της: πρόκειται για το θείο της από την πλευρά της μητέρας της, τον κύριο Β. (φοιτητή που διέμενε σε φοιτητική εστία με άλλα πέντε άτομα) που κατά τις προσφεύγουσες ήταν το μοναδικό μέλος της οικογένειάς τους που συνέχιζε να διαμένει στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό. Συνεργάτης της πρεσβείας του Βελγίου στο Κονγκό επισκέφθηκε τον κύριο Β. και του εξέθεσε την κατάσταση. Ο κύριος Β. εξήγησε ότι δεν ήταν σε θέση να αναλάβει τη φροντίδα του παιδιού.

Στις 9.10.2002 ο δικηγόρος της Tabitha κατέθεσε αίτηση ενώπιον του Πρωτοδικείου των Βρυξελλών για την άρση της κράτησης και την ακύρωση της απέλασης και για την τοποθέτησή της σε ανάδοχη οικογένεια (στην κυρία Μ.) ή σε κάποιον άλλο φορέα αρμόδιο για τη φιλοξενία παιδιών νεαρής ηλικίας.

Στο μεταξύ επικοινωνήσε με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες που μετά από διερεύνηση της κατάστασης της οικογένειας στην Κινσάσα είχε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι κανένας δεν ήταν διατεθειμένος να αναλάβει τη φροντίδα της Tabitha στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό.

Στις 10.10.2002 οι βελγικές αρχές προγραμματίσαν την επιστροφή της Tabitha στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό για τις 17.10.2002 με την αεροπορική εταιρία που είχε ταξιδέψει στο Βέλγιο (επικαλούμενες σχετικά την υποχρέωση της αεροπορικής εταιρείας να μεταφέρει με δικά της έξοδα κάθε αλλοδαπό επιβάτη που φθάνει στο Βέλγιο στερούμενος των απαραίτητων ταξιδιωτικών εγγράφων ή που απελαύνεται για νόμιμο λόγο). Σχετικά ενημερώθηκαν η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, η Υπηρεσία Συνδρομής της Νεολαίας καθώς και η πρεσβεία του Βελγίου στην Κινσάσα.

Στις 11.10.2002 ο Εισαγγελέας των Βρυξελλών ενημέρωσε την Υπηρεσία Μετανάστευσης για την αίτηση που είχε καταθέσει ο δικηγόρος της Tabitha ενώπιον του Πρωτοδικείου των Βρυξελλών για την απόλυσή της από τα κρατητήρια και την κάλεσε να του διαβιβάσει το φάκελο. Ο φάκελος διαβιβάστηκε στις 14.10.2002.

Κατά την κυβέρνηση του Βελγίου ο κύριος Β. (θείος της Tabitha) ενημερώθηκε για την επικείμενη άφιξη της ανιψιάς του στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό στις 17.10.2002 στις 17.45.

Με επιστολή της 15.10.2002 η Υπηρεσία Μετανάστευσης ενημέρωσε τον Εισαγγελέα για την κατάσταση της Tabitha: « (...) ολοκληρώθηκε η έρευνα για την ανεύρεση της οικογένειας της ενδιαφερόμενης στην Κινσάσα. Ενόψει των σχετικών θετικών εξελίξεων έχει ρυθμιστεί η αναχώρησή της, αεροπορικώς, στις 17.10.2002. Το παιδί θα υποδεχθεί στην Κινσάσα η οικογένειά του. Παρών κατά την υποδοχή του παιδιού θα είναι εκπρόσωπος της πρεσβείας μας. Τέλος, σημειώνεται ότι η διάρκεια της κράτησης της προσφεύγουσας οφείλεται στην αδιαφορία του θείου της που απέφυγε επιμελώς να ενημερώσει την Υπηρεσία Μετανάστευσης για τη διεύθυνση της οικογένειάς της. Επομένως, προς το συμφέρον του παιδιού, επιβάλλεται η κράτησή του έως την Πέμπτη, 17.10.2002, ημε-

ρομηνία κατά την οποία θα παραδοθεί στην οικογένειά του στην Κινσάσα».

Την ίδια ημέρα, αφού η Υπηρεσία Μετανάστευσης επιβεβαίωσε την απέλαση της Tabitha, η πρεσβεία του Βελγίου στην Κινσάσα επικοινώνησε με συστημένη επιστολή με το θείο της κύριο Β. Η επιστολή ανέφερε: «Κύριε, έχω την τιμή να επιβεβαιώσω μήνυμα της Διεύθυνσής μας στις Βρυξέλες, δηλαδή την επιστροφή της ανιψιάς σας Tabitha Mubilanzila στην Κινσάσα με πτήση των αερογραμμών Howa Bora την Πέμπτη, 17.10.2002, στις 17.45 στην πόλη Nidji (...)».

Μια ημέρα πριν την προγραμματισμένη εκτέλεση της απέλασης, δηλαδή στις 16.10.2002, το Πρωτοδικείο των Βρυξελλών έκρινε ότι η κράτηση της Tabitha ήταν αντίθετη με τις διατάξεις των άρθρων 3 παρ. 1 και 2 της Σύμβασης του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού και διέταξε την άμεση απόλυσή της. Ενόψει του ότι δεν ενέπιπτε στην αρμοδιότητά του η ρύθμιση της τοποθέτησής της σε ανάδοχη οικογένεια ή σε οιοδήποτε άλλο φορέα παιδικής πρόνοιας το δικαστήριο έκρινε εν μέρει δεκτή τη σχετική αίτηση. Αυτή η απόφαση του Πρωτοδικείου των Βρυξελλών επιδόθηκε αυθημερόν στο διευθυντή του κέντρου κράτησης «127».

Ο Εισαγγελέας που δικαιούταν να ασκήσει έφεση κατά της προαναφερόμενης απόφασης εντός 24 ωρών ενημέρωσε αυθημερόν με τηλεομοιοτυπία το διευθυντή του κέντρου κράτησης «127» ότι δεν είχε ακόμη αποφασίσει σχετικά.

Την ίδια ημέρα, δηλαδή στις 16.10.2002, ο αντιπρόσωπος της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στα Βρυξέλες ζήτησε εγγράφως από την Υπηρεσία Μετανάστευσης να επιτρέψει τη διαμονή της Tabitha στο Βέλγιο έως ότου ολοκληρωθεί η διαδικασία της οικογενειακής συνένωσης με τη μητέρα της εφιστώντας την προσοχή στο γεγονός ότι δεν υπήρχε ενήλικας πρόθυμος και ικανός να αναλάβει την επιμέλειά της στην Κινσάσα. Περαιτέρω, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες ενημέρωσε τις αρμόδιες βελγικές αρχές ότι η μητέρα της Tabitha είχε αναγνωριστεί πρόσφυγας στον Καναδά από την 23.7.2001 και ότι ο πατέρας της είχε εξαφανιστεί από τον Αύγουστο του 2000 η δε δίδυμη αδερφή της είχε μεταφερθεί πριν από τέσσερις μήνες στη Δημοκρατία του Κονγκό (Brazzaville).

Στις 17.10.2002 η Tabitha απελάθηκε στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό. Κοινωνική λειτουργός του κέντρου κράτησης «127» την παρέδωσε στις αστυνομικές αρχές του αεροδρομίου των Βρυξελλών. Στο αεροπλάνο, η φροντίδα της Tabitha ανατέθηκε σε αεροσυνοδό μετά από παρέμβαση του διευθυντή της αεροπορικής εταιρείας. Η Tabitha ταξίδεψε με τρεις συμπατριώτες της που απελάθηκαν από το Βέλγιο.

Κανένα μέλος της οικογένειας δεν περίμενε την Tabitha κατά την άφιξή της στο αεροδρόμιο της Λαϊκής Δημοκρατίας του Κονγκό. Η κυβέρνηση του Βελγίου υποστηρίζει ότι λόγω της επιμονής του ο υπάλληλος της πρεσβείας του Βελγίου στην Κινσάσα είχε εξασφαλίσει τη συγκατάθεση του κυρίου Β. προκειμένου να παραλάβει την ανιψιά του στο αεροδρόμιο, αλλά ότι αυτός υπαναχώρησε την τελευταία στιγμή και δεν εμφανίστηκε.

Οι διάδικοι δεν αποδεικνύουν εάν ήταν παρών στο αεροδρόμιο εκπρόσωπος της πρεσβείας του Βελγίου στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, κατά τα αναφερόμενα στην από 15.10.2002 επιστολή της Υπηρεσίας Μετανάστευσης. Η Tabitha παρέμεινε στο αεροδρόμιο από την άφιξή της, στις 17:00 έως τις 23:00 οπότε τελικώς ανέλαβε τη φροντίδα της η κυρία Τ., γραμματέας της Υπηρεσίας Πληροφοριών της Λαϊκής Δημοκρατίας του Κονγκό.

Την 17.10.2002, δηλαδή την ημέρα που απελάθηκε η Tabitha, η μητέρα της τηλεφώνησε στο κέντρο κράτησης «127» για να μιλήσει μαζί της. Ενημερώθηκε ότι η Tabitha δεν διέμενε πλέον στο κέντρο και της συνεστήθη να επικοινωνήσει με την Υπηρεσία Μετανάστευσης για την πληρέστερη πληροφόρησή της. Η Υπηρεσία Μετανάστευσης δεν της παρείχε εξηγήσεις, αλλά της συνέστησε να επικοινωνήσει με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες μέσω της οποίας ενημερώθηκε ότι η κόρη της είχε απελαθεί στην Κινσάσα.

Στις 18.10.2002 ο συνεργάτης της πρεσβείας του Βελγίου στην Κινσάσα μετέβη στην κατοικία του κυρίου Β., θείου της Tabitha, και διαπίστωσε ότι αυτός είχε εξαφανιστεί.

Την ίδια ημέρα, οι βελγικές αρχές έλαβαν μήνυμα από την πρεσβεία του Καναδά στη Χάγη, σύμφωνα με το οποίο ως πρόσφυγας, η πρώτη προσφεύγουσα έχει δικαίωμα άδειας διαμονής και εργασίας στον Καναδά από το 2002 και επομένως δικαιούται να αιτηθεί την οικογενειακή συνένωση

με την κόρη της.

Η Tabitha αναχώρησε από τη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό στις 23.10.2002 μετά από παρέμβαση του πρωθυπουργού του Βελγίου και του καναδού ομόλογου του που ενέκρινε την αίτηση για οικογενειακή συνένωση. Συνοδευόμενη από την κυρία Τ. αναχώρησε για τον Καναδά μέσω Παρισίων. Κατά τη διαμονή τους στο Παρίσι η κυρία Τ. και η Tabitha συνοδεύονταν από υπαλλήλους της πρεσβείας του Βελγίου που κάλυψε τα έξοδα του ταξιδιού της Tabitha στον Καναδά.

Στο μεταξύ η υπόθεση δημοσιοποιήθηκε εκτενώς από τον τύπο.

Στις 25.10.2002 η αεροπορική εταιρεία με την οποία απελάθηκε η Tabitha ενημέρωσε την Υπηρεσία Μετανάστευσης του Βελγίου ότι δεν ταξίδεψε μόνη της αλλά με άλλους τέσσερις απελαθέντες αλλοδαπούς. Διευκρίνισε ότι είχε αναθέσει σε αεροσυνοδό τη φροντίδα της έως την παράδοσή της στις αρχές της Κινσάσα.

Στις 29.10.2002 η πρώτη προσφεύγουσα υπέβαλε επίσημα αίτηση οικογενειακής συνένωσης με την κόρη της.

Αιτήσε της Υπηρεσίας Μετανάστευσης με την από 23.11.2004 επιστολή του ο διευθυντής του κέντρου κράτησης «127» περιέγραψε τις συνθήκες διαβίωσης της Tabitha ενόσω εκρατείτο: σχετικά ανέφερε ότι την Tabitha φρόντιζαν δύο γυναίκες που είχαν παιδιά, ότι έπαιζε με τα υπόλοιπα παιδιά, ότι ο θείος της και η μητέρα της τηλεφωνούσαν σχεδόν κάθε ημέρα και ότι είχε τη δυνατότητα να τους τηλεφωνεί δωρεάν με την επίβλεψη κοινωνικής λειτουργού, ότι ο δικηγόρος της την επισκεπτόταν συχνά και της παρέδιδε τηλεφωνικές κάρτες, λιχουδιές και χρήματα, ότι συχνά έπαιζε έξω από το κέντρο, ότι έβλεπε αρκετές μαγνητοσκοπημένες ταινίες, ότι ζωγράφιζε και έκανε πράξεις αριθμητικής και ότι αν ήταν λυπημένη μετά από κάποιο τηλεφώνημα κάποιο μέλος του προσωπικού την παρηγορούσε. Επίσης, ο διευθυντής του κέντρου διευκρίνισε ότι κατά την εκτέλεση της απόφασης απέλασης η Tabitha συνοδεύτηκε από κοινωνικό λειτουργό έως την αίθουσα επιβίβασης (και ειδικότερα έως το σημείο του ελέγχου από τις ομοσπονδιακές αστυνομικές αρχές) και ότι όλο το προσωπικό του κέντρου «127» ανησυχούσε για την κατάστασή της αλλά και για την κατάσταση όλων των ασυνόδευτων ανήλικων παιδιών.

Η κυρία Mubilanzila και η κόρη της Tabitha προσέφυγαν κατά του Βελγίου ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ισχυριζόμενες ότι η απέλαση της δεύτερης παραβίασε τις διατάξεις των άρθρων 3, 8, 5 και 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Νόμω Βάσιμο: Α) Η απόλυτη απαγόρευση των βασανιστηρίων ή της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης που ορίζει η Σύμβαση αποδεικνύει ότι το άρθρο 3 προστατεύει μια από τις θεμελιώδεις αξίες των δημοκρατικών κοινωνιών που απαρτίζουν το Συμβούλιο της Ευρώπης και ότι η εφαρμογή του δεν εξαρτάται από την ενδεχομένως επιλήψιμη συμπεριφορά του θύματος της παραβίασης. Για την αξιολόγηση του επιπέδου σοβαρότητας της κακομεταχείρισης πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι «η Σύμβαση είναι ένα ζωντανό κείμενο που ερμηνεύεται υπό το φως των σημερινών συνθηκών και ότι το απαιτούμενο υψηλό επίπεδο προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών προϋποθέτει αντίστοιχα και αναπόφευκτα μεγαλύτερη αυστηρότητα κατά την αξιολόγηση των παραβιάσεων των θεμελιωδών ελευθεριών των δημοκρατικών κοινωνιών». Σε συνδυασμό με τη διάταξη του άρθρου 3 η διάταξη του άρθρου 1 της Σύμβασης επιβάλλει στα συμβαλλόμενα κράτη την υποχρέωση να εγγυώνται σε καθέναν που υπάγεται στη δικαιοδοσία τους τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που προστατεύει και να υιοθετούν τα κατάλληλα μέτρα που διασφαλίζουν ότι κανείς δεν υποβάλλεται σε βασανιστήρια ή σε μεταχείριση ή τιμωρία απάνθρωπη ή εξευτελιστική, συμπεριλαμβανομένης της κακομεταχείρισης για την οποία ευθύνονται ιδιώτες. **Β)** Η συμβίωση του γονέα με το παιδί αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της οικογενειακής ζωής. Η Σύμβαση δεν εγγυάται στους αλλοδαπούς το δικαίωμα εισόδου ή διαμονής στο έδαφος των κρατών των οποίων δεν είναι πολίτες. Περαιτέρω, τα συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να προασπίζουν τη δημόσια τάξη ειδικότερα ασκώντας την αναγνωρισμένη από το διεθνές δίκαιο εξουσία τους να ελέγχουν την είσοδο και τη διαμονή των αλλοδαπών στο έδαφός τους. **Γ)** Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου ο όρος «ιδιωτική ζωή» έχει ευρεία έννοια και δεν είναι επιδεκτικός εξαντλητικού ορισμού. Έτσι, η ιδιωτική ζωή περιλαμβάνει τη φυσική και πνευματική ακεραιότητα του προσώπου.

Η εγγύηση του άρθρου 8 της Σύμβασης στοχεύει κατ' αρχή στη διασφάλιση της ανάπτυξης, χωρίς έξωθεν παρέμβαση, της προσωπικότητας κάθε προσώπου στις σχέσεις του με τους συνανθρώπους του. Δ) Για τις παραβιάσεις που εμπíπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 5 της Σύμβασης η προσφυγή του άρθρου 13 της Σύμβασης ενσωματώνεται στην προσφυγή της παραγράφου 4 του άρθρου 5 αφού οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 13 είναι λιγότερο αυστηρές από αυτές της διάταξης της παραγράφου 4 του άρθρου 5 που θεωρείται *lex specialis*.

Σκεπτικό: Α) Επί της παραβίασης του άρθρου 3 της ΕυΣΔΑ: ... 48. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το άρθρο 3 δεν προβλέπει εξαιρέσεις. Η απόλυτη απαγόρευση των βασανιστηρίων ή της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης που ορίζει η Σύμβαση αποδεικνύει ότι το άρθρο 3 προστατεύει μια από τις θεμελιώδεις αξίες των δημοκρατικών κοινωνιών που απαρτίζουν το Συμβούλιο της Ευρώπης⁴.

Για την υπαγωγή στο άρθρο 3, η κακομεταχείριση πρέπει να πληροί ένα ελάχιστο επίπεδο σοβαρότητας. Η αξιολόγηση αυτού του ελάχιστου επιπέδου εξαρτάται από το σύνολο των δεδομένων μιας υπόθεσης, όπως είναι η διάρκεια της μεταχείρισης, οι σωματικές ή ψυχολογικές συνέπειές της και σε κάποιες περιπτώσεις από το φύλο, την ηλικία και την κατάσταση υγείας του θύματος⁵.

Για την προαναφερόμενη αξιολόγηση πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι «η Σύμβαση είναι ένα ζωντανό κείμενο που ερμηνεύεται υπό το φως των σημερινών συνθηκών και ότι το απαιτούμενο υψηλό επίπεδο προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών προϋποθέτει αντίστοιχα και αναπόφευκτα μεγαλύτερη αυστηρότητα κατά την αξιολόγηση των παραβιάσεων των θεμελιωδών ελευθεριών των δημοκρατικών κοινωνιών»⁶.

49. Το Δικαστήριο θα εξετάσει κατ' αρχήν τον ισχυρισμό για παραβίαση του άρθρου 3 ως προς τη δεύτερη προσφεύγουσα – που υπέστη την εκτέλεση του επίδικου μέτρου της κράτησης – και στη συνέχεια, ως προς τη μητέρα της (πρώτη προσφεύγουσα) που ισχυρίζεται ότι υπήρξε και αυτή θύμα της κράτησης της κόρης της.

Ός προς την κράτηση της δεύτερης προσφεύγουσας, Tabitha

50. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι οι συνθήκες κράτησης της δεύτερης προσφεύγουσας, ηλικίας μόλις πέντε ετών όταν διατάχθηκε σε βάρος της το μέτρο της στέρησης της προσωπικής ελευθερίας, ήταν ίδιες με αυτές που προβλέπονται για τους ενήλικες. Δηλαδή, κρατήθηκε σε ένα κέντρο που είχε σχεδιασθεί αρχικά για ενήλικες παρότι δεν συνοδεύονταν από τους γονείς της ούτε είχε ανατεθεί σε κάποιον η φροντίδα της και δεν υιοθετήθηκαν μέτρα για την παροχή συνοδευτικών και υποστηρικτικών υπηρεσιών κατάλληλων για τη ψυχολογική της κατάσταση και για την ικανοποίηση των αναγκών εκπαίδευσής της από εξειδικευμένο προσωπικό ειδικά εξουσιοδοτημένο γι' αυτόν το σκοπό. Αυτή η κατάσταση διήρκεσε δύο μήνες. Το Δικαστήριο σημειώνει σχετικά ότι η κυβέρνηση του Βελγίου αναγνώρισε ότι ο χώρος κράτησης της Tabitha δεν ήταν προσαρμοσμένος στις ανάγκες της και ότι κατά το χρόνο της κράτησής της δεν υπήρχαν οι κατάλληλες δομές.

51. Είναι σαφές ότι ένα πεντάχρονο παιδί εξαρτάται από τους ενήλικες και δεν μπορεί να φροντίσει τον εαυτό του. Έτσι, όταν αποχωρίζεται από τους γονείς του είναι μόνο και αποπροσανατολισμένο.

52. Η παροχή νομικής συνδρομής, η καθημερινή τηλεφωνική επικοινωνία με τη μητέρα της ή το θείο της και η εγκάρδια μεταχείριση που επεφύλαξαν στη δεύτερη προσφεύγουσα το προσωπικό και οι τρόφιμοι του κέντρου κράτησης δεν επαρκούν για την ικανοποίηση των αναγκών της Tabitha ως πεντάχρονου ασυνόδευτου παιδιού. Το Δικαστήριο εκτιμά εξάλλου ότι αυτή η περιστασιακή προσοχή δεν ήταν η κατάλληλη για την περίπτωση της.

53. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι σε συνδυασμό με τη διάταξη του άρθρου 3 η διάταξη του

---

⁴ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στην παράγραφο 78 της από 7.7.1989 απόφασής του επί της υπόθεσης *Soering κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (βλέπε για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική σε ΕΔΠΑ 1998, σελίδα 229).

⁵ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στην παράγραφο 55 της από 16.12.1977 απόφασής του επί της υπόθεσης *Raninen κατά Φινλανδίας*, δημοσιευμένης σε 1997-VIII.

⁶ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στην παράγραφο 101 της από 28.7.1999 απόφασης του Τμήματος Ευρείας Συνθέσεως επί της υπόθεσης *Selmouni κατά Γαλλίας*, δημοσιευμένης σε Recueil 1999 V.

άρθρου 1 της Σύμβασης επιβάλλει στα συμβαλλόμενα κράτη την υποχρέωση αφενός να εγγυώνται σε καθέναν που υπάγεται στη δικαιοδοσία τους τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που προστατεύει και αφετέρου να υιοθετούν τα κατάλληλα μέτρα που διασφαλίζουν ότι κανείς δεν υποβάλλεται σε βασανιστήρια ή σε μεταχείριση ή τιμωρία απάνθρωπη ή εξευτελιστική, συμπεριλαμβανομένης της κακομεταχείρισης για την οποία ευθύνονται ιδιώτες⁷. Αυτές οι διατάξεις επιβάλλουν την αποτελεσματική προστασία, κυρίως των παιδιών και άλλων ευάλωτων προσώπων, και την υποχρέωση υιοθέτησης ευλόγων μέτρων για την πρόληψη της κακομεταχείρισης που οι αρχές γνώριζαν ή όφειλαν να γνωρίζουν⁸.

54. Σχετικά, το Δικαστήριο υποχρεούται να εξετάσει εάν οι σχετικοί κανονισμοί και πρακτική και κυρίως ο τρόπος με τον οποίο εφαρμόστηκαν στην υπό κρίση υπόθεση ήσαν πλημμελείς σε σημείο που να παραβιάζουν τις θετικές υποχρεώσεις που έχει αναλάβει το διάδικο κράτος δυνάμει του άρθρου 3 της Σύμβασης.

55. Τα χαρακτηριστικά της προσωπικής κατάστασης της δεύτερης προσφεύγουσας ήσαν: η νεαρή ηλικία της, η παράνομη παραμονή της ως αλλοδαπής σε μια άγνωστη χώρα και η εξαιρετικά ευάλωτη θέση της, αφού δεν συνοδευόταν από την οικογένειά της και ήταν μόνη. Λαμβάνοντας υπόψη την απόλυτη προστασία που προβλέπει το άρθρο 3 της Σύμβασης αυτό είναι το αποφασιστικής σημασίας στοιχείο που πρέπει να ληφθεί υπόψη και το οποίο υπερισχύει κάθε άλλης εκτίμησης για το καθεστώς της δεύτερης προσφεύγουσας ως παράνομης μετανάστριας. Επομένως, αναμφισβήτητα ανήκει στην ομάδα των ιδιαίτερα ευάλωτων μελών της κοινωνίας για τα οποία το βελγικό κράτος οφείλει να υιοθετεί τα κατάλληλα μέτρα παροχής φροντίδας και προστασίας προκειμένου να εκπληρώνει τις θετικές υποχρεώσεις που έχει αναλάβει δυνάμει του άρθρου 3 της Σύμβασης.

56. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι παρότι κατά το χρόνο των επίδικων πραγματικών περιστατικών οι ανήλικοι υπάγονταν, σύμφωνα με τις γενικές αρχές του δικαίου, στη δικαιοδοσία των δικαστηρίων ανηλίκων, υπήρχε κενό νόμου όσον αφορά στο καθεστώς και στη μεταχείριση των ασυνόδευτων ανηλίκων αλλοδαπών. Η βελγική κυβέρνηση παραδέχθηκε ότι οι δυνατότητες στέγασης σε κέντρο καλλίτερα προσαρμοσμένο στις ανάγκες ενός ανήλικου ήσαν σχεδόν ανύπαρκτες και ότι τα υπάρχοντα κέντρα δεν διέθεταν δομές για την επιτήρηση και επομένως για την προστασία του παιδιού. Περαιτέρω, καμιά διάταξη νόμου δεν επέτρεπε στα δικαστήρια αφενός να ελέγξουν τις συνθήκες κράτησης ενός ανήλικου και αφετέρου να επιβάλουν στη διοίκηση υποστηρικτικά μέτρα νομικής, ανθρωπιστικής και κοινωνικής φύσης⁹. Το μόνο ένδικο μέσο που προέβλεπε η βελγική νομοθεσία ήταν η κατάθεση αίτησης για απόλυση από τα κρατητήρια ενώπιον δικαστηρίου με δικαιοδοσία να αποφασίζει για τη νομιμότητα της κράτησης και όχι για τη σκοπιμότητα του μέτρου.

57. Ο δικηγόρος κατέθεσε την προαναφερόμενη αίτηση στις 9.10.2002. Στις 16.10.2002 το δικαστήριο αποφάσισε ότι η κράτηση ήταν παράνομη υπό το πρίσμα της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και διέταξε την άμεση απόλυση της δεύτερης προσφεύγουσας. Περαιτέρω, έκρινε ότι ήταν αναρμόδιο να αποφανθεί για τη σκοπιμότητα του μέτρου ή των συνθηκών κράτησης ή για την αντικατάσταση του μέτρου της κράτησης και την υιοθέτηση εναλλακτικών ρυθμίσεων.

Επιπλέον, στις 26.9.2002, πριν προσφύγει ενώπιον του δικαστηρίου ο δικηγόρος της Tabitha κατήγγειλε το περιστατικό στο Γραφείο Αλλοδαπών, όταν ενόψει της απομόνωσης και των δυσμενών ψυχολογικών επιπτώσεων αιτήθηκε την τοποθέτησή της σε ανάδοχη οικογένεια ή σε ειδικευμένο φορέα παιδικής πρόνοιας. Επομένως, οι εθνικές αρχές παρέλειψαν να ενεργήσουν για την αποτροπή ή την επανόρθωση της επικαλούμενης παραβίασης παρότι ενημερώθηκαν απερίφραστα για την κατάσταση της δεύτερης προσφεύγουσας.

Περαιτέρω, με την από 25.9.2002 απόφασή του ο Επίτροπος για τους Πρόσφυγες και τους

---

⁷ Το Δικαστήριο παραπέμπει *mutatis mutandis* στην παράγραφο 73 της από 23.9.1998 απόφασης του Τμήματος Μείζονος Συνθέσεως επί της υπόθεσης *Z. et autres c. Royaume Uni*, δημοσιευμένη σε *Recueil* 1998 – VI, σελ. 2699.

⁸ Το Δικαστήριο παραπέμπει στην παράγραφο 116 της από 28.10.1998 απόφασής του επί της υπόθεσης *Osman c. Royaume Uni*, δημοσιευμένη σε *Recueil* 1998 – VIII, σελ. 3159-3160.

⁹ Το Δικαστήριο παραπέμπει *mutatis mutandis* στην από 25.6.1996 απόφασή του επί της υπόθεσης *Ammur c. France*, δημοσιευμένη σε *Receuil* 1996-III (βλέπε για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική σε ΕΔΠΑ 1998, σελίδα 244).

Απάτριδες επέστησε την προσοχή του Υπουργού Εσωτερικών στο γεγονός ότι η δεύτερη προσφεύγουσα είναι ανήλικη και άρα δικαιούταν να συνενωθεί με την οικογένειά της κατ' εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 10 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Στις 13.6.2002 η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού¹⁰ συνέστησε να επιταχύνει το βελγικό κράτος τις προσπάθειες για την ίδρυση ειδικών κέντρων υποδοχής και τα παιδιά να παραμένουν σ' αυτά για το βραχύτερο δυνατό διάστημα.

58. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι τα μέτρα που υιοθέτησαν οι βελγικές αρχές (δηλαδή η ενημέρωση της πρώτης προσφεύγουσας για την κατάσταση της κόρης της και για τον αριθμό του τηλεφώνου με τον οποίο μπορούσε να συνομιλεί μαζί της, ο διορισμός δικηγόρου για την παροχή νομικής συνδρομής και για την εκπροσώπησή της ενώπιον των канаδικών αρχών και της πρεσβείας του Βελγίου στην Κινσάσα) ήσαν ανεπαρκέστατα για την εκπλήρωση της υποχρέωσης του Βελγίου να διασφαλίσει τη φροντίδα της δεύτερης προσφεύγουσας. Επιπλέον, το κράτος είχε μια ποικιλία μέσων στη διάθεσή του. Το Δικαστήριο δεν έχει αμφιβολίες για τη στενοχώρια που προκάλεσε στην Tabitha η κράτηση στις προαναφερόμενες συνθήκες. Ούτε οι αρχές που διέταξαν την επίδικη κράτηση μπορούσαν να αγνοούν τις σοβαρές ψυχολογικές συνέπειές της για τη δεύτερη προσφεύγουσα. Κατά την άποψη του Δικαστηρίου η κράτηση της δεύτερης προσφεύγουσας σε παρόμοιες συνθήκες αποδεικνύει έλλειψη ανθρωπισμού σε τέτοιο βαθμό ώστε να χαρακτηρίζεται απάνθρωπη μεταχείριση.

59. Επομένως, παραβιάστηκε το άρθρο 3 της Σύμβασης.

Ως προς τις συνέπειες της κράτησης για την πρώτη προσφεύγουσα

60. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει κατ' αρχήν ότι το άρθρο 3 της Σύμβασης εγγυάται απόλυτη προστασία ανεξάρτητα από την ενδεχομένως επιλήψιμη συμπεριφορά του προσφεύγοντα¹¹. Επομένως, δεν μπορεί να συμφωνήσει με την κυβέρνηση του Βελγίου που προβάλλοντας τη συμπεριφορά της πρώτης προσφεύγουσας αμφισβητεί τη δυνατότητα του Δικαστηρίου να διαπιστώσει παραβίαση της Σύμβασης στην περίπτωση της.

61. Κατά δεύτερον, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι προκειμένου να εκτιμήσει εάν ο γονέας είναι «θύμα» της κακομεταχείρισης που έχει υποστεί το παιδί του λαμβάνονται υπόψη διάφοροι ειδικότεροι παράγοντες που προσδίδουν στη στενοχώρια του προσφεύγοντα ξεχωριστή διάσταση και ιδιαίτερο χαρακτήρα που διακρίνονται από τη συναισθηματική πίεση που προκαλείται αναπόφευκτα στους συγγενείς των θυμάτων των παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Σχετικοί παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη είναι η ποιότητα του οικογενειακού δεσμού – σε αυτό το πλαίσιο ιδιαίτερη βαρύτητα αποδίδεται στο δεσμό του παιδιού με το γονέα – οι ειδικότερες περιστάσεις της σχέσης και ο τρόπος με τον οποίο οι αρχές ανταποκρίθηκαν στα αιτήματα του γονέα. Η ουσία παρόμοιας παραβίασης έγκειται στην αντίδραση των αρχών και στη στάση που τήρησαν για την αντιμετώπιση της κατάστασης της οποίας έλαβαν γνώση. Ειδικότερα σε σχέση με αυτό το τελευταίο στοιχείο ο γονέας μπορεί να ισχυρισθεί ότι είναι θύμα της στάσης των αρχών¹².

62. Από τα στοιχεία που διαθέτει το Δικαστήριο όσον αφορά στη στάση των βελγικών αρχών έναντι της πρώτης προσφεύγουσας είναι προφανές ότι περιορίστηκαν να την ενημερώσουν για την κράτηση της κόρης της και για τον τηλεφωνικό αριθμό όπου μπορούσε να επικοινωνήσει μαζί της. Το Δικαστήριο δεν έχει αμφιβολία ότι ως μητέρα, η πρώτη προσφεύγουσα υπέφερε από βαθύτατη θλίψη και αγωνία λόγω της κράτησης της κόρης της. Ενόψει των περιστάσεων της υπόθεσης το Δικαστήριο εκτιμά ότι πληρούται στην υπό κρίση υπόθεση το επίπεδο σοβαρότητας που απαιτείται για την εφαρμογή του άρθρου 3 της Σύμβασης.

63. Επομένως, παραβιάστηκε το άρθρο 3.

---

¹⁰ Σημείωση της επιμελήτριας: πρόκειται για την Επιτροπή των άρθρων 42 επ. της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (βλέπε Ν. 2101/1992, ΦΕΚ 192, τ. Α') που εξετάζει τις εκθέσεις των συμβαλλομένων κρατών σχετικά με τα μέτρα που έχουν υιοθετήσει για την ενεργοποίηση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζει η Σύμβαση.

¹¹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στην παράγραφο 88 της απόφασης *Soering v. United Kingdom*, βλέπε ανωτέρω υποσημείωση 1 στη σελίδα 398 της παρούσας έκδοσης.

¹² Το Δικαστήριο παραπέμπει *mutatis mutandis* στην παράγραφο 98 της απόφασης του Τμήματος Μείζονος Συνθέσεως στην υπόθεση *Cakici v. Turkey*, προσφυγή No. 23657/94, δημοσιευμένη σε ECHR 1999-IV και στην παράγραφο 67 της από 13.9.2005 απόφασή του επί της υπόθεσης *Hamiyet Kaplan and others v. Turkey*, προσφυγή No. 36749/97.

Ως προς την απέλαση της δεύτερης προσφεύγουσας

...66. Το Δικαστήριο θα εξετάσει κατ' αρχήν την προσφυγή ως προς την παραβίαση των δικαιωμάτων της δεύτερης προσφεύγουσας και εκφράζει την έκπληξή του για την παράλειψη των βελγικών αρχών να διασφαλίσουν την κατάλληλη προετοιμασία και επιτήρηση καθώς και τις δέουσες εγγυήσεις κατά την εκτέλεση της απόφασης απέλασης.

Για παράδειγμα, αποφάσισαν να απελάσουν τη δεύτερη προσφεύγουσα στις 17.10.2002 ενώ είχαν ανακύψει δύο νέα στοιχεία: αφενός μια ημέρα πριν, δηλαδή στις 16.10.2002, το εθνικό δικαστήριο διέταξε την άμεση απόλυσή της κρίνοντας παράνομο το μέτρο της κράτησης και αφετέρου η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες τις ενημέρωσε ότι η μητέρα της απολάμβανε την προστασία του καθεστώτος του πρόσφυγα στον Καναδά.

67. Ως προς τις συνθήκες του ταξιδιού το Δικαστήριο σημειώνει ότι παρότι κοινωνική λειτουργός του κέντρου κράτησης συνόδευσε το παιδί έως το τελωνείο, η δεύτερη προσφεύγουσα ταξίδευσε μόνη, χωρίς να συνοδεύεται από ενήλικα, αφού οι βελγικές αρχές παρέλειψαν να ορίσουν συνοδό για την Tabitha.

Ως προς την υποδοχή της δεύτερης προσφεύγουσας στην Κινσάσα οι βελγικές αρχές περιορίστηκαν να ενημερώσουν το θείο της, κύριο Β., το μοναδικό συγγενή της που είχαν εντοπίσει στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, για την άφιξη της ανιψιάς του αλλά δεν απαίτησαν ρητά ούτε εξασφάλισαν την παρουσία του στο αεροδρόμιο. Επομένως, το Δικαστήριο δεν συμφωνεί με την κυβέρνηση που υποστηρίζει ότι δεν ευθύνεται γι' αυτήν την κατάσταση, προβάλλοντας ότι δεν μπορεί να της αποδοθεί ευθύνη για τη στάση του κυρίου Β. Εξάλλου, οι βελγικές αρχές δεν είχαν εξετάσει ούτε είχαν υιοθετήσει εναλλακτική ρύθμιση για την άφιξη της δεύτερης προσφεύγουσας στην Κινσάσα και μόνο μετά από πολύωρη αναμονή στο αεροδρόμιο οι αρχές της Λαϊκής Δημοκρατίας του Κονγκό βρήκαν μια αυτοσχέδια λύση.

68. Κατά την άποψη του Δικαστηρίου, οι προαναφερόμενες περιστάσεις της απέλασης αποδεικνύουν ότι οι βελγικές αρχές δεν διασφάλισαν την κατάλληλη φροντίδα και επιτήρηση της Tabitha ούτε έλαβαν υπόψη την πραγματική κατάσταση που θα αντιμετώπιζε κατά την επιστροφή της στη χώρα καταγωγής της. Η θέση αυτή δεν διαφοροποιείται από το γεγονός ότι η αεροπορική εταιρεία αποφάσισε να αναθέσει σε αεροσυνοδό – μέλος του πληρώματος της πτήσης – να φροντίζει τη δεύτερη προσφεύγουσα διαρκούς της πτήσης ούτε από το γεγονός ότι τελικώς η δεύτερη προσφεύγουσα διέμεινε στην οικία εκπροσώπου των αρχών της Λαϊκής Δημοκρατίας του Κονγκό μετά από βωρη αναμονή στο αεροδρόμιο της Κινσάσα.

69. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι η απέλαση της δεύτερης προσφεύγουσας στις προαναφερόμενες συνθήκες της προκάλεσε ιδιαίτερη αγωνία και απέδειξε παντελή έλλειψη ανθρωπισμού στην αντιμετώπιση προσώπου της ηλικίας της και της κατάστασής της ως ασυνόδευτης ανήλικης. Επομένως, συνιστά απάνθρωπη μεταχείριση. Το Δικαστήριο κρίνει επίσης ότι, απελαύνοντας τη δεύτερη προσφεύγουσα, το Βέλγιο παραβίασε τις θετικές υποχρεώσεις που έχει αναλάβει να υιοθετεί τα απαιτούμενα μέτρα και προφυλάξεις.

70. Ως προς την πρώτη προσφεύγουσα και υπό το φως της νομολογίας που παρατίθεται ανωτέρω (παράγραφος 61 της απόφασης) το Δικαστήριο σημειώνει ειδικότερα ότι το Βέλγιο δεν την ενημέρωσε για την απέλαση της κόρης της την οποία πληροφορήθηκε όταν προσπάθησε να επικοινωνήσει μαζί της στο κέντρο κράτησης και αφού είχε ήδη απομακρυνθεί από τη χώρα. Το Δικαστήριο δεν έχει αμφιβολία ότι αυτή η κατάσταση της προκάλεσε ιδιαίτερη αγωνία. Η περιφρόνηση που επέδειξαν οι βελγικές αρχές για τα συναισθήματά της και τα στοιχεία της υπόθεσης συνηγορούν στη διαπίστωση ότι πληρούται στην περίπτωσή της το επίπεδο σοβαρότητας που απαιτείται για την εφαρμογή του άρθρου 3 της Σύμβασης.

71. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η απέλαση της Tabitha παραβίασε το προστατευόμενο από τη διάταξη του άρθρου 3 της Σύμβασης δικαίωμα τόσο στην περίπτωση της ίδιας όσο και της μητέρας της.

Β) Επί της παραβίασης του άρθρου 8 ΕυρΣΔΑ: ... 75. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι λόγω της φύσης του ο δεσμός μεταξύ της δεύτερης προσφεύγουσας, παιδιού ανήλικου, και της μητέρας της – της πρώτης προσφεύγουσας – υπάγεται στον ορισμό της οικογενειακής ζωής κατά την έννοια του

άρθρου 8 της Σύμβασης¹³, ειδικά λαμβάνοντας υπόψη ότι στην υπό κρίση υπόθεση η πρώτη προσφεύγουσα απολαμβάνει την προστασία του καθεστώτος του πρόσφυγα, που σημαίνει ότι η διακοπή της οικογενειακής ζωής ήταν αποτέλεσμα της απόφασής της να διαφύγει από τη χώρα καταγωγής της εξαιτίας ειλικρινούς και βάσιμου λόγου φόβου δίωξης κατά την έννοια της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων. Το Βέλγιο δεν αμφισβήτησε ότι η σχέση των δύο προσφευγουσών συνιστά οικογενειακή ζωή και σχετικά το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι η συμβίωση του γονέα με το παιδί αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της οικογενειακής ζωής¹⁴.

76. Κατά την άποψη του Δικαστηρίου η κράτηση της δεύτερης προσφεύγουσας συνιστά επέμβαση στο δικαίωμα των δύο προσφευγουσών για σεβασμό της οικογενειακής τους ζωής κατά την έννοια του άρθρου 8 της Σύμβασης. Την εκτίμηση αυτή δεν αμφισβητεί η βελγική κυβέρνηση.

77. Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι η προσβολή του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής παραβιάζει τη διάταξη του άρθρου 8 της Σύμβασης εκτός εάν η σχετική επέμβαση «προβλέπεται υπό του νόμου», εξυπηρετεί έναν ή περισσότερους από τους θεμιτούς σκοπούς που προβλέπει η διάταξη της παραγράφου 2 του ίδιου άρθρου και είναι «αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία», δηλαδή με άλλα λόγια εάν είναι ανάλογη του επιδιωκόμενου σκοπού. Το ζήτημα που εξετάζει το Δικαστήριο είναι εάν η επέμβαση δικαιολογείται στο πλαίσιο εφαρμογής της παραγράφου 2 του άρθρου 8.

78. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η κράτηση της δεύτερης προσφεύγουσας στηρίχτηκε σε διάταξη νόμου της εθνικής νομοθεσίας του Βελγίου και άρα ήταν σύμφωνη με το νόμο.

79. Η δεύτερη προσφεύγουσα κρατήθηκε στο πλαίσιο της δικαιοδοσίας των αρχών να ελέγχουν την είσοδο και τη διαμονή των αλλοδαπών στην επικράτεια του Βελγίου. Η απόφαση κράτησης θα μπορούσε να εξυπηρετεί το εθνικό συμφέρον ή την οικονομική ευημερία της χώρας ή επίσης την προάσπιση της δημόσιας τάξης ή την πρόληψη της εγκληματικότητας. Επομένως, το Δικαστήριο καταλήγει ότι η επέμβαση εξυπηρετούσε έναν από τους θεμιτούς σκοπούς που αναφέρονται στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 8 της Σύμβασης.

80. Προκειμένου να κρίνει εάν το μέτρο που επιβλήθηκε ήταν «αναγκαίο σε μια δημοκρατική κοινωνία» το Δικαστήριο θα εξετάσει, υπό το φως όλων των πραγματικών περιστατικών και στοιχείων της υπόθεσης, εάν η κράτηση ήταν αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία, δηλαδή εάν δικαιολογείτο από επιτακτική κοινωνική ανάγκη και ειδικότερα εάν ήταν ανάλογη του επιδιωκόμενου θεμιτού σκοπού¹⁵. Εν προκειμένω, το Δικαστήριο οφείλει να καθορίσει εάν η κράτηση της Tabitha εξισορροπούσε τα αντιμαχόμενα συμφέροντα των δύο μερών της υπόθεσης.

81. Η Σύμβαση δεν εγγυάται στους αλλοδαπούς το δικαίωμα εισόδου ή διαμονής στο έδαφος των κρατών των οποίων δεν είναι πολίτες¹⁶. Περαιτέρω, τα συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να προασπίζουν τη δημόσια τάξη ειδικότερα ασκώντας την αναγνωρισμένη από το διεθνές δίκαιο εξουσία τους να ελέγχουν την είσοδο και τη διαμονή των αλλοδαπών στο έδαφός τους. Σε αυτό το πλαίσιο, η κράτηση των αλλοδαπών σε ειδικά κέντρα εν αναμονή της απέλασης είναι αποδεκτή μό-

---

¹³ Το Δικαστήριο παραπέμπει σχετικά μεταξύ άλλων στην παράγραφο 44 της από 26.5.1994 απόφασής του επί της υπόθεσης *Keegan v. Ireland*, Series A No. 290, p. 17-18, στην παράγραφο 54 της από 23.9.1994 απόφασής του επί της υπόθεσης *Hokkanen v. Finland*, Series A No. 199, p. 19-20).

¹⁴ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει *mutatis mutandis* στην παράγραφο 59 της από 24.3.1988 απόφασής του επί της υπόθεσης *Olsson v. Sweden*, Series A No. 130, p. 29, στην παράγραφο 58 της από 22.6.1989 απόφασής του επί της υπόθεσης *Eriksson v. Sweden*, Series A, No. 156, p. 23 και στην παράγραφο 50 της από 19.9.2000 απόφασής του επί της υπόθεσης *Gnahoré v. France*, Reports 2000-IX.

¹⁵ Σχετικά το Δικαστήριο παραπέμπει στην παράγραφο 33 της από 11.7.2002 απόφασής του επί της υπόθεσης *Amrollahi v. Denmark* (βλέπε για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική ΕΔΠΑ 2003, σελίδα 449), στην παράγραφο 46 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Boultif v. Switzerland*, προσφυγή No. 54273/00, ECHR 2001-IX (βλέπε για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική ΕΔΠΑ 2003, σελίδα 435), στην παράγραφο 26 της από 15.7.2003 απόφασής του επί της υπόθεσης *Mokrani v. France*, προσφυγή No. 52206/00 (βλέπε για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική σε ΕΔΠΑ 2004, σελίδα 684).

¹⁶ Το Δικαστήριο παραπέμπει στην παράγραφο 43 της από 18.2.1991 απόφασής του επί της υπόθεσης *Moustaquim v. Belgium*, Series A No. 193, p. 19 (βλέπε για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική ΕΔΠΑ 2000, σελίδα 175) και στην παράγραφο 74 της από 26.3.1992 απόφασής του επί της υπόθεσης *Beldjoudi v. France*, Series A No. 234-A, p. 27.

νον εφόσον έχει σκοπό να εξυπηρετήσει την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης και ταυτόχρονα είναι σύμφωνη με τις διεθνείς υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει τα κράτη, συμπεριλαμβανομένων όσων απορρέουν από τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού που υπογράφηκε στη Νέα Υόρκη το 1989 (και από το Βέλγιο το 1991).

Περαιτέρω, το συμφέρον των κρατών να ματαιώνουν τις απόπειρες καταστρατήγησης των κανόνων μετανάστευσης δεν πρέπει να στερεί τους ενδιαφερόμενους αλλοδαπούς από την προστασία που εγγυώνται οι προαναφερόμενες συμβάσεις ή τους αλλοδαπούς ανήλικους, ειδικά όταν είναι ασυνόδευτοι, από την προστασία που επιβάλλει το καθεστώς τους. Οι περιορισμοί που επιβάλλει η μεταναστευτική πολιτική των κρατών πρέπει να είναι σύμφωνοι με την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

82. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι αποτέλεσμα της κράτησης της δεύτερης προσφεύγουσας ήταν ο χωρισμός της από μέλος της οικογένειάς της που είχε αναλάβει τη φροντίδα της και ήταν υπεύθυνο για την ευημερία της με αποτέλεσμα να καταστεί ασυνόδευτη, μια κατηγορία παιδιών για τη μεταχείριση των οποίων υπήρχε κενό νόμου κατά το χρόνο που έλαβαν χώρα τα επίδικα πραγματικά περιστατικά. Η κράτησή της καθυστέρησε σημαντικά την οικογενειακή συνένωσή της με τη μητέρα της. Το Δικαστήριο σημειώνει επίσης ότι οι βελγικές αρχές ουδόλως συνέβαλαν στη συνένωση, απεναντίας την παρεμπόδισαν. Όντας ενημερωμένες ευθύς εξαρχής για το γεγονός ότι η πρώτη προσφεύγουσα ζούσε στον Καναδά οι βελγικές αρχές όφειλαν να επικοινωνήσουν με τους καναδούς ομολόγους τους και να διερευνήσουν λεπτομερειακά το καθεστώς της μητέρας στον Καναδά ώστε να διευκολύνουν την οικογενειακή συνένωση της κόρης με τη μητέρα της. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι αυτή η υποχρέωση των βελγικών αρχών ήταν περισσότερο επιτακτική από την 16.10.2002 και εντεύθεν, ημερομηνία κατά την οποία έλαβαν την τηλεομοιοτυπία από το Γραφείο της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες που αναιρούσε τις πληροφορίες τις οποίες είχαν ήδη λάβει για το καθεστώς της πρώτης προσφεύγουσας στον Καναδά.

83. Το Δικαστήριο κρίνει ότι η προσφυγή μπορεί να εξεταστεί από την οπτική γωνία της ιδιωτικής ζωής της δεύτερης προσφεύγουσας, της ανήλικης Tabitha. Κατ' επανάληψη έχει κρίνει ότι ο όρος «ιδιωτική ζωή» έχει ευρεία έννοια και δεν είναι επιδεκτικός εξαντλητικού ορισμού. Έτσι, κατά την άποψη του Δικαστηρίου η ιδιωτική ζωή περιλαμβάνει τη φυσική και πνευματική ακεραιότητα του προσώπου. Η εγγύηση του άρθρου 8 της Σύμβασης στοχεύει κατ' αρχή στη διασφάλιση της ανάπτυξης, χωρίς έξωθεν παρέμβαση, της προσωπικότητας κάθε προσώπου στις σχέσεις του με τους συνανθρώπους του¹⁷.

Σε αυτό το πλαίσιο, ελλείπει οιοδήποτε κινδύνου διαφυγής της δεύτερης προσφεύγουσας από την επίβλεψη των βελγικών αρχών, η κράτησή της σε κέντρο ενηλίκων δεν ήταν αναγκαία. Άλλα μέτρα έπρεπε να είχαν υιοθετηθεί που θα άρμοζαν στο συμφέρον του παιδιού που εγγυάται το άρθρο 3 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Πρόκειται για την τοποθέτησή της σε εξειδικευμένο φορέα ή σε ανάδοχη οικογένεια. Μάλιστα, αυτές οι εναλλακτικές λύσεις προτάθηκαν από το συνήγορο της δεύτερης προσφεύγουσας.

84. Το Δικαστήριο εκτιμά ότι, ενόψει του νεαρού της ηλικίας της, η δεύτερη προσφεύγουσα δεν ευθύνεται για τις απόπειρες του θείου της να παραπλανήσει τις βελγικές αρχές χαρακτηρίζοντάς την ως κόρη του. Το ίδιο ισχύει για τη συμπεριφορά της μητέρας της και της οικογένειάς της. Επίσης, στην υπό κρίση υπόθεση η αμφιλεγόμενη συμπεριφορά της πρώτης προσφεύγουσας που δεν φαίνεται να είναι απαλλαγμένη κάθε ψήγματος παραπλάνησης, δεν της στερεί την ιδιότητα του θύματος της παραβίασης.

85. Εν τέλει, αφού η δεύτερη προσφεύγουσα ήταν ασυνόδευτη ανήλικη, το βελγικό κράτος είχε υποχρέωση να διευκολύνει την οικογενειακή συνένωση¹⁸.

---

¹⁷ Το Δικαστήριο παραπέμπει *mutatis mutandis* στην παράγραφο 29 της από 16.12.1992 απόφασής του επί της υπόθεσης *Niemietz v. Germany*, Series A, No. 251-B, p. 33, στην παράγραφο 32 της από 24.2.1998 απόφασής του επί της υπόθεσης *Botta v. Italy*, Reports 1998-I, p. 422 και στην παράγραφο 50 της από 24.6.2004 απόφασής του επί της υπόθεσης *Von Hannover v. Germany*, προσφυγή No. 59320/00, ECHR 2004-VI.

¹⁸ Το Δικαστήριο παραπέμπει *mutatis mutandis* στην παράγραφο 78 της απόφ. 7.8.1996 απόφασής του επί της υπόθεσης *Johansen v. Norway*, Reports 1996-III, στην παράγραφο 71 της από 22.6.1989 απόφασής του επί της

86. Υπό το φως όλων των προαναφερόμενων εκτιμήσεων το Δικαστήριο κρίνει ότι ήταν δυσανάλογο η επέμβαση στο δικαίωμα των προσφευγουσών για σεβασμό της οικογενειακής τους ζωής.

87. Επομένως, η κράτηση της δεύτερης προσφεύγουσας παραβίασε το άρθρο 8 της Σύμβασης.

... 90. Το Δικαστήριο δεν θεωρεί αναγκαίο να ανακεφαλαιώσει τις συνθήκες στις οποίες απελάθηκε η δεύτερη προσφεύγουσα... Επαναλαμβάνει ότι το Βέλγιο είχε θετικές υποχρεώσεις στην υπό κρίση υπόθεση, συμπεριλαμβανομένης της υποχρέωσης να φροντίσει τη δεύτερη προσφεύγουσα και να διευκολύνει την επανένωσή της με τη μητέρα της. Απελεύοντας την Tabitha οι αρχές δεν συνέβαλαν στην επανένωση. Ούτε εξασφάλισαν την πραγματική φροντίδα της στην Κινσάσα. Σ' αυτές τις συνθήκες, το Δικαστήριο θεωρεί ότι το Βέλγιο παρέλειψε να συμμορφωθεί με τις θετικές υποχρεώσεις που έχει αναλάβει δυνάμει της Σύμβασης και πρόσβαλε το δικαίωμα των δύο προσφευγουσών για σεβασμό της οικογενειακής τους ζωής με τρόπο δυσανάλογο.

91. Επομένως, λόγω της απέλασης της δεύτερης προσφεύγουσας παραβιάστηκε το δικαίωμα των δύο προσφευγουσών για σεβασμό της ιδιωτικής τους ζωής.

Γ) Επί της παραβίασης του άρθρου 5 ΕυρΔΣΑ: ...95. Κατ' αρχήν το Δικαστήριο σημειώνει ότι η πρώτη προσφεύγουσα δεν κρατήθηκε και επομένως δεν μπορεί να αξιώνει ότι υπήρξε θύμα της παραβίασης του άρθρου 5 της Σύμβασης.

96. Ως προς τη δεύτερη προσφεύγουσα το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν τη διακριτική ευχέρεια να ελέγχουν την είσοδο και τη διαμονή των αλλοδαπών στην επικράτειά τους αλλά υπογραμμίζει ότι οφείλουν να ασκούν αυτήν την εξουσία σύμφωνα με τις διατάξεις της Σύμβασης, συμπεριλαμβανομένης της διάταξης του άρθρου 5. Η πρώτη παράγραφος του άρθρου 5 εγγυάται το δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια και έχει σκοπό να διασφαλίσει ότι κανείς δεν στερείται την ελευθερία του με τρόπο αυθαίρετο¹⁹. Η παράγραφος 1 του άρθρου 5 απαριθμεί με τρόπο εξαντλητικό τις περιπτώσεις όπου επιτρέπεται η στέρηση της προσωπικής ελευθερίας και επομένως μόνη η συσταλτική ερμηνεία αυτών των εξαιρέσεων είναι σύμφωνη με το σκοπό αυτής της διάταξης²⁰. Η κράτηση πρέπει να είναι σύμφωνη με το εθνικό δίκαιο και με τους όρους που θέτει η Σύμβαση που αφενός επιβάλλει την υποχρέωση συμμόρφωσης με τους κανόνες του ουσιαστικού και διαδικαστικού εθνικού δικαίου και αφετέρου απαιτεί κάθε στέρηση της ελευθερίας να διέπεται από τη διάταξη του άρθρου 5, του οποίου σκοπός είναι η προστασία του ατόμου από την αυθαιρεσία²¹.

97. Προκειμένου να εκτιμήσει εάν η στέρηση της ελευθερίας είναι σύμφωνη με το εθνικό δίκαιο το Δικαστήριο οφείλει να αξιολογήσει όχι μόνο την ισχύουσα νομοθεσία, αλλά και την ποιότητα των διατάξεων νόμου που εφαρμόζονται στους ενδιαφερόμενους. Με αυτήν την έννοια η ποιότητα του νόμου σημαίνει ότι είναι επαρκώς προσβάσιμη και ακριβής η εθνική νομοθεσία που επιτρέπει τη στέρηση της ελευθερίας ώστε να αποτρέπεται κάθε κίνδυνος αυθαιρεσίας.

98. Στην υπό κρίση υπόθεση, για να κρίνει εάν η κράτηση της Tabitha ήταν σύμφωνη με το εθνικό δίκαιο, το Δικαστήριο διακρίνει δύο περιόδους: αφενός την κράτηση που προηγήθηκε της 16.10.2002 οπότε το εθνικό δικαστήριο απεφάνθη ότι αυτή δεν ήταν νόμιμη και αφετέρου την πε-

---

υπόθεσης *Eriksson v. Sweden*, Series A, No. 156, στην παράγραφο 94 της απόφασής του επί της υπόθεσης *Ignaccolo-Zenide v. Romania*, προσφυγή No. 31679, Reports 2000-I και στην παράγραφο 127 της από 27.6.2000 απόφασής του επί της υπόθεσης *Nuutinen v. Finland*, προσφυγή No. 32842/96, ECHR 2000-VIII.

¹⁹ Το Δικαστήριο παραπέμπει *mutatis mutandis* στην παράγραφο 42 της από 25.6.1996 απόφασής του επί της υπόθεσης *Amuur v. France*, Reports 1996-III (βλέπε για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική σε ΕΔΠΑ 1998, σελίδα 244).

²⁰ Το Δικαστήριο παραπέμπει *mutatis mutandis* στην παράγραφο 70 της από 27.11.1997 απόφασής του επί της υπόθεσης *K.-F. v. Germany*, Reports 1997-VII, p. 2975, στην παράγραφο 72 της από 5.2.2000 απόφασής του επί της υπόθεσης *Čonka v. Belgium*, ECHR 2002-I (βλέπε για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική ΕΔΠΑ 2003, σελίδα 397) και στην παράγραφο 74 της από 16.5.2002 απόφασής του επί της υπόθεσης *D.G. v. Ireland*, ECHR 2002-III.

²¹ Το Δικαστήριο παραπέμπει στις ακόλουθες αποφάσεις: παραγράφους 39 και 43 της από 24.10.1979 απόφασής του επί της υπόθεσης *Winterwerp v. The Netherlands*, Series A, No. 33, pp. 17-19, στην παράγραφο 54 της από 18.12.1986 απόφασής του επί της υπόθεσης *Bozano v. France*, Series A, No. 111, p. 23 και την παράγραφο 42 της από 2.3.1987 απόφασής του επί της υπόθεσης *Weeks v. United Kingdom*, Series A, No. 114, p. 23.

ρίοδο της κράτησης που έπεται της 16.10.2002. Παρατηρεί ότι η κυβέρνηση δεν προβάλλει τις συνέπειες που είχε στο καθεστώς της δεύτερης προσφεύγουσας ως θύματος η διάταξη με την οποία το εθνικό δικαστήριο έκρινε την κράτηση μη νόμιμη. Σε κάθε περίπτωση, σημειώνει ότι δεν περατώθηκε η κράτηση με την απόφαση του εθνικού δικαστηρίου. Κατά την άποψη του Δικαστηρίου η διαπίστωση του εθνικού δικαστηρίου ότι ήταν μη νόμιμη η πρώτη περίοδος της κράτησης δημιουργεί σοβαρές αμφιβολίες για τη νομιμότητα της δεύτερης περιόδου της κράτησης.

99. Η κράτηση της δεύτερης προσφεύγουσας διατάχθηκε κατ' εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας, κατ' αρχήν εκκρεμούσης της έκδοσης απόφασης επί του αιτήματός της για άσυλο και εν συνεχεία εκκρεμούσης της εκτέλεσης της απόφασης απέλασης. Όταν συνέβησαν τα επίδικα πραγματικά περιστατικά η εθνική νομοθεσία δεν περιλάμβανε διατάξεις για τους ανήλικους. Έτσι, εφαρμόστηκαν οι διατάξεις για τη στέρηση της ελευθερίας των αλλοδαπών χωρίς να ληφθεί υπόψη η ανηλικότητα της προσφεύγουσας.

100. Το Δικαστήριο δεν συμφωνεί με το επιχείρημα που προβάλλει η δεύτερη προσφεύγουσα, ότι δηλαδή η διάταξη της παραγράφου 1 (δ) του άρθρου 5 της Σύμβασης είναι η μόνη που επιτρέπει την κράτηση ανηλικού. Στην πραγματικότητα πρόκειται για συγκεκριμένο, αλλά όχι εξαντλητικό, παράδειγμα των περιστάσεων όπου μπορεί να διαταχθεί η κράτηση ανήλικου, κυρίως προκειμένου «για την επιτήρησιν της ανατροφής του» ή για να «παραπεμφθή ενώπιον της αρμοδίας αρχής».

101. Στην υπό κρίση υπόθεση ο δικαιολογητικός λόγος της κράτησης της δεύτερης προσφεύγουσας ήταν η παράνομη είσοδός της στο Βέλγιο καθώς δεν ήταν εφοδιασμένη με τα αναγκαία έγγραφα. Επομένως, η κράτησή της υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 της Σύμβασης που επιτρέπει τη στέρηση της προσωπικής ελευθερίας «εάν πρόκειται περί νομίμου συλλήψεως ή κρατήσεως ατόμου επί σκοπώ όπως εμποδισθή από του να εισέλθη παρανόμως εν τη χώρα ή εναντίον του οποίου εκκρεμεί διαδικασία απελάσεως ή εκδόσεως».

102. Όμως, η υπαγωγή της κράτησης της δεύτερης προσφεύγουσας στο πεδίο εφαρμογής της παραγράφου 1 (στ) του άρθρου 5 της Σύμβασης δεν σημαίνει κατ' ανάγκην ότι ήταν νόμιμη κατά την έννοια αυτής της διάταξης, αφού σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου ο λόγος για τον οποίον επιτρέπεται η στέρηση της προσωπικής ελευθερίας συναρτάται προς το χώρο και τις συνθήκες της κράτησης²².

103. Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η δεύτερη προσφεύγουσα κρατήθηκε σε κλειστό κέντρο σχεδιασμένο για τη διαβίωση των παράνομων ενηλίκων αλλοδαπών. Επομένως, οι συνθήκες κράτησής της δεν ήσαν προσαρμοσμένες στην εξαιρετικά ευάλωτη θέση στην οποία βρέθηκε λόγω του καθεστώτος της ως ασυνόδευτης ανήλικης.

104. Υπ' αυτές τις συνθήκες το Δικαστήριο αποφαινεται ότι το βελγικό νομικό σύστημα όπως ίσχυε κατά το χρόνο των επίδικων πραγματικών περιστατικών και η εφαρμογή του στην υπό κρίση υπόθεση δεν προστάτευσαν επαρκώς το δικαίωμα προσωπικής ελευθερίας και ασφάλειας της δεύτερης προσφεύγουσας.

105. Επομένως, στην περίπτωση της δεύτερης προσφεύγουσας παραβιάστηκε το δικαίωμά της στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια, δηλαδή το άρθρο 5 παρ. 1 της Σύμβασης.

Δ) Επί της παραβίασης του άρθρου 5 παρ. 4 σε συνδυασμό με το άρθρο 13 ΕυρΣΔΑ: ... 110. Στο μέτρο που διάδικος στην υπό κρίση υπόθεση είναι η δεύτερη προσφεύγουσα, η ανήλικη Tabitha, το Δικαστήριο αναφέρεται κατ' αρχήν στη νομολογία του σύμφωνα με την οποία για τις παραβιάσεις που εμπíπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 5 της Σύμβασης η προσφυγή του άρθρου 13 ενσωματώνεται στην προσφυγή της παραγράφου 4 του άρθρου 5 αφού οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 13 είναι λιγότερο αυστηρές από αυτές της διάταξης της παραγράφου 4 του άρθρου 5 που θεωρείται *lex specialis*²³.

111. Επομένως, το Δικαστήριο θα εξετάσει την προσφυγή μόνον υπό το πρίσμα της παραγρά-

²² Το Δικαστήριο παραπέμπει *mutatis mutandis* στην παράγραφο 46 της από 30.7.1998 απόφασής του επί της υπόθεσης *Aers v. Belgium*, Reports 1998-V, p. 1961-2 και στις εκεί παραπομπές.

²³ Το Δικαστήριο παραπέμπει σχετικά στην παράγραφο 126 της από 15.11.1996 απόφασής του επί της υπόθεσης *Chahal v. United Kingdom*, Reports 1996-V (βλέπε για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική ΕΔΠΑ 1998, σελίδα 254).

φου 4 του άρθρου 5.

112. Σκοπός της διάταξης της παραγράφου 4 του άρθρου 5 είναι να εξασφαλίσει σε όσους συλλαμβάνονται και κρατούνται το δικαίωμα στη δικαστική επανεξέταση της νομιμότητας του μέτρου που έχει διαταχθεί σε βάρος τους²⁴. Τα σχετικά μέσα θεραπείας πρέπει να παρέχονται στον κρατούμενο διαρκούς της κράτησης προκειμένου να αιτείται άμεσα τη δικαστική επανεξέταση της νομιμότητας της κράτησης και ανάλογα με την περίπτωση να διατάσσεται η απόλυσή του²⁵.

113. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι βελγικές αρχές προγραμματίσαν την απέλαση της δεύτερης προσφεύγουσας για την επόμενη της κατάθεσης της αίτησης για απόλυση ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, δηλαδή πριν ακόμη εκδοθεί απόφαση επ' αυτής. Περαιτέρω, οι αρχές δεν επανεξέτασαν σε κανένα στάδιο της διαδικασίας την απόφαση της απέλασης. Επίσης το Δικαστήριο σημειώνει ότι η δεύτερη προσφεύγουσα απελάθηκε την προκαθορισμένη ημερομηνία πριν την εκπνοή της 24ωρης ανασταλτικής προθεσμίας εντός της οποίας δικαιούνταν να ασκήσει έφεση ο Εισαγγελέας κατά της απόφασης που έκρινε τη νομιμότητα της κράτησης. Ο Εισαγγελέας επιφυλάχθηκε και δεν άσκησε έφεση όταν ενημερώθηκε εγγράφως από τις βελγικές αρχές ότι κατά την άποψή τους η δεύτερη προσφεύγουσα έπρεπε να παραμείνει κρατούμενη ώστε να απελαθεί στην Κινσάσα. Τέλος, το Βέλγιο αναγνώρισε ότι η μεταχείριση που επεφύλαξαν στη δεύτερη προσφεύγουσα οι εθνικές αρχές δεν υπαγορεύτηκε από την απόφαση του εθνικού δικαστηρίου που έκρινε τη νομιμότητα της κράτησης επειδή είχαν ήδη ρυθμιστεί τα της απέλασής της.

Ακόμη και εάν υποθεθεί ότι η απέλαση της δεύτερης προσφεύγουσας ισοδυναμεί με «απόλυση» κατά την έννοια της παραγράφου 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης από τα ανωτέρω συνάγεται ότι δεν υπήρχε σχέση μεταξύ της απέλασης και της προσφυγής ή της αποδοχής της.

Κατά την κρίση του Δικαστηρίου υπό τις παρούσες συνθήκες δεν ήταν πραγματική και αποτελεσματική η προσφυγή της δεύτερης προσφεύγουσας ενώπιον δικαστηρίου αρμόδιου να κρίνει τη νομιμότητά της.

114. Κατά συνέπεια παραβιάστηκε η διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης. Το Δικαστήριο κρίνει ότι δεν είναι αναγκαίο να εξετάσει την προσφυγή υπό το πρίσμα του άρθρου 13 της Σύμβασης.

Το Δικαστήριο αποφάσισε ομόφωνα ότι η κράτηση και η απέλαση της δεύτερης προσφεύγουσας παραβίασαν τα δικαιώματα που εγγυώνται τα άρθρα 3 και 8 της Σύμβασης στις δύο προσφεύγουσες, καθώς και τα δικαιώματα που εγγυώνται οι διατάξεις των παραγράφων 1 και 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης στη δεύτερη προσφεύγουσα.

Σημείωση της επιμελήτριας για την εκτέλεση της απόφασης²⁶: Η απόφαση κατέστη οριστική στις 12.1.2007.

Μέτρα ατομικού χαρακτήρα: Η δεύτερη προσφεύγουσα δεν είναι πλέον κρατούμενη και οι δύο προσφεύγουσες διαμένουν νόμιμα στον Καναδά. Επιπλέον, το Δικαστήριο καταδίκασε το Βέλγιο να καταβάλει αποζημίωση για ηθική βλάβη στην πρώτη προσφεύγουσα το ποσό των 10.000 ευρώ και στη δεύτερη προσφεύγουσα το ποσό των 25.000 ευρώ. *Επομένως, κανένα πρόσθετο μέτρο δεν είναι αναγκαίο.*

Μέτρα γενικού χαρακτήρα: 1) *Παραβίαση των διατάξεων των άρθρων 3 και 5 παρ. 1 της ΕυρΣΔΑ:* η παραβίαση οφείλεται στις ακατάλληλες συνθήκες κράτησης της δεύτερης προσφεύγουσας, της πεντάχρονης ασυνόδευτης αλλοδαπής Tabitha. Από την απόφαση του Δικαστηρίου προκύπτει ότι μετά τα πραγματικά περιστατικά της επίδικης υπόθεσης ο νόμος-πλαίσιο που υιοθέτησε το Βέλγιο στις 24.12.2002 προβλέπει το διορισμό επιτρόπου και την ανάληψη της φροντίδας των ανήλικων και ότι στις 19.5.2006 η Επιτροπή Υπουργών του Βελγίου ενέκρινε ως μέτρο αρχής την κατάρ-

²⁴ Το Δικαστήριο παραπέμπει στην παράγραφο 76 της από 18.6.1971 απόφασής του επί της υπόθεσης *De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium*, Series A, No. 12).

²⁵ Το Δικαστήριο παραπέμπει *mutatis mutandis* στην παράγραφο 158 της απόφασης του Τμήματος Μείζονος Συνθέσεως στην υπόθεση *Slivenko v. Latvia* (βλέπε για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική ΕΔΠΑ 2003, σελίδα 474).

²⁶ Βλέπε σχετικά στην ιστοσελίδα της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης που επιβλέπει την εκτέλεση των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου: http://www.coe.int/t/f/droits_de_l%27homme /execution/03_affaires/Belgium_fr.pdf.

γηση της κράτησης των αλλοδαπών ασυνόδευτων ανήλικων, που συλλαμβάνονται στα σύνορα, σε κέντρα κράτησης κλειστού τύπου.

Οι αρχές παρείχαν λεπτομερειακές πληροφορίες για τα μέτρα που υιοθέτησαν επ' αυτού του σημείου, ειδικότερα για την υιοθέτηση, στις 1.5.2004, ειδικού κανονισμού για τη φροντίδα των ασυνόδευτων ανήλικων που συλλαμβάνονται στα σύνορα και για το νόμο της 12.1.2007 που προβλέπει την κατάργηση της κράτησης των μη ασυνόδευτων ανήλικων που συλλαμβάνονται στα σύνορα.

Αναλύονται οι πληροφορίες που παρείχαν οι αρχές του Βελγίου.

2) *Παραβίαση των διατάξεων των άρθρων 5 παρ. 4 και 8 της ΕυρΣΔΑ:* τα πραγματικά περιστατικά της υπό κρίση υπόθεσης (προγραμματισμός της απέλασης της δεύτερης προσφεύγουσας για την επόμενη της άσκησης προσφυγής κατά του μέτρου της κράτησης και εκτέλεση της απέλασης την προγραμματισμένη ημερομηνία πριν την εκπνοή της 24ωρης ανασταλτικής προθεσμίας εντός της οποίας δικαιούταν να ασκήσει έφεση ο Εισαγγελέας κατά της απόφασης που έκρινε τη νομιμότητα της κράτησης) οδήγησαν στην παραβίαση αυτών των δύο διατάξεων. Επιπλέον, στην υπό κρίση υπόθεση οι βελγικές αρχές δεν κατέβαλαν κάθε δυνατή προσπάθεια να διευκολύνουν την οικογενειακή επανένωση.

Η απόφαση του Δικαστηρίου δημοσιεύθηκε στις τρεις επίσημες γλώσσες στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Η υπόθεση δημοσιοποιήθηκε ευρέως δια του τύπου και πυροδότησε συζητήσεις στους ακαδημαϊκούς και στους ενδιαφερόμενους επαγγελματικούς κύκλους (πολλά άρθρα δημοσιεύθηκαν σχετικά). Επίσης, η απόφαση διανεμήθηκε στις ενδιαφερόμενες αρχές και ειδικότερα στο Γραφείο Αλλοδαπών του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Εσωτερικών, στην Ένωση Εισαγγελέων (προκειμένου να διανεμηθεί σε όλες τις δικαστικές υπηρεσίες του Βελγίου). Σημειώνεται ότι πολλά Εφετεία της χώρας επιβεβαίωσαν αυτήν τη διανομή. Επίσης, αίτημα για διανομή της απόφασης υποβλήθηκε στο Υπουργείο Εξωτερικών.

Θεωρείται επωφελής η επιβεβαίωση της διανομής της απόφασης (ειδικότερα στο Υπουργείο Εξωτερικών).

Η Επιτροπή Υπουργών θα εξετάσει την υπόθεση εκ νέου κατά την 1035η συνεδρίασή της (16-18/9/2008) υπό το φως των πληροφοριών που αφορούν στα μέτρα γενικού χαρακτήρα.